

gelsvame smėlyje rasta skeltės dalis ir nuoskalos. Preliminariai gyvenvietė datuotina mezolitu.

Kabelių 23-ioji senovės gyvenvietė yra Kabelių durpyno ŠV krante esančioje kalvelėje, į kurią veda keliukas nuo Kabelių girininkijos sodybos. Kalvelė apaugusi mišku. Iš PR ją riboja durpynas – kultūrinės pievos. Gyvenvietėje buvo surinkti radiniai nuo keliuko paviršiaus ir ištirti 1 m² dydžio 2 šurfai, aptiktas 40–45 cm storio kultūrinis sluoksnius. Pagal radinius (Kudlajevkos tipo mikrolitai, dvigaliai skaldytiniai, skeltės nuo dvigalių ir vienagalių skaldytinių, rėžtukai) gyvenvietė preliminariai datuotina ankstyvuoju–viduriniuoju mezolitu ir sietina su Kudlajevkos kultūra.

Tomas OSTRASKAS

Survey of archeological sites in Varėna district in 1998

During the archeological survey of the banks of historical Duba and Grūda lakes and Katra river of Varėna district, 16 new settlements dated to Late Paleolithic through to Middle Iron Age were discovered.

Tomas OSTRASKAS, Gytis PILIČIAUSKAS

KARAVIŠKIŲ 6-OSIOS AKMENS IR ŽALVARIO AMŽIŲ GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI

1998 ir 1999 m. buvo pratęsti Karaviškių 6-osios gyvenvietės tyrinėjimai, pradėti 1997 m. (žr. *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 32–34). Darbai vykdyti ardomose paminklo vietose, juos finansavo KVAD.

Karaviškių 6-oji gyvenvietė (Varėnos r., Kaniavos sen.) yra Karaviškių kaimo PR dalyje, buvusio Dubos ežero P krante, limnoglacialinės terasos pakraštyje. Akmens amžiaus radiniai paplitę per 200 m ilgio ir apie 25 m pločio juostoje išilgai buvusio ežero kranto. Didelėje teritorijoje tirti plotai buvo sunumeruoti nuo 1 iki 5, atsisakant ankstesnio gyvenvietės skirstymo į A (V dalis) ir B (R dalis).

1998 m. ištirtas 100 m² dydžio 3-iasis plotas kvartalinės proskynos vietoje ir 104 m² plotas aplink 1997 m. tirtą perkasą R paminklo dalyje (2-asis plotas, buvusi 6B gyvenvietė).

3-iajame plote aptiktas 25–30 cm storio, vietomis miškininkų arimo suardytas kultūrinis sluoksnius. Radinių buvo ir 10–20 cm storio dirvožemyje. Rasta 75 virvelinės keramikos šukės ir 742 titnaginiai radiniai. Virvelinė keramika ir keli galiniai gremžtukai priklausė vėlyvojo neolito Pamarių kultūros gyvenvietei. Keli mikrolitai buvo datuoti vėlyvuju mezolitu–neolito pirmąja puse. Aukšto „širdinio“ strėlės antgalio fragmentas priklausė Nemuno kultūros gyvenvietei, tirtai 1997 m.

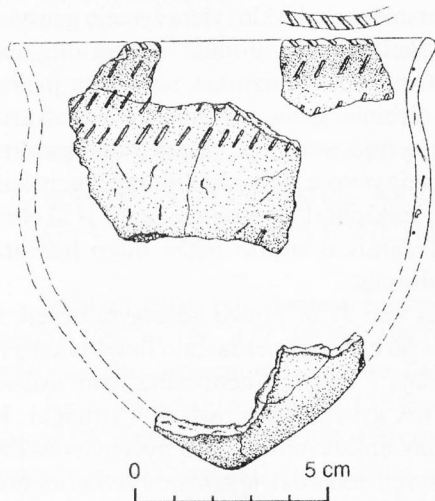
2-ajame plote 30–40 cm storio kultūrinį sluoksnį – pilkai gelsvą smėlį dengė 10–30 cm storio dirvožemis. Radiniai buvo paplitę minėtuose sluoksniuose bei gamtinės kilmės tamsesnio smėlio dėmėse. Š dalyje kultūrinį sluoksnį suardė kelias Krokšlys–Dubičiai. Buvo surinkti 5 192 titnaginiai radiniai ir 105 keramikos fragmentai. Radiniai priklausė ankstyvojo neolito Nemuno kultūros gyvenvietei bei žalvario amžiaus pradžios titnago skaldykiai. 7 m² skersmens skaldyklos vietą žymėjo gausybė nedidelių nuoskalų ir netaisyklingų skeltelių, 33 „širdiniai“ strėlių antgaliai bei jų ruošiniai, plokščiai retušuoti peiliai, gremžtukas retušuota įtvara, masyvus durklo fragmentas. Visi dirbiniai gaminti iš nuoskalų. Žalvario amžiaus keramikos nerasta. Ankstyvojo neolito radiniai buvo paplitę santykinai gilesnėse kultūrinio sluoksnio vietose. Tai mikrolitiniai ašmenėliai, lancetai, mikrorėžtukai, trikampiai mikrolitai, trapecijos, peilis iš skeltės įstrižai retušuotu galu ir kiti. Keramikos molio masė buvo liesinta augalinėmis arba mišriomis priemaišomis.

1999 m. 1 m² dydžio šurfais (iš viso 37 m²) buvo išžvalgyta beveik 5 tūkst. m² paminklo teritorija, esanti po elektros perdavimo linijų laidais ir periodiškai suariama, naikinant augaliją. Žvalgymų metu ištirta 10 m² dydžio perkasa prie 1-ojo ploto (buvusi 6A gyvenvietė), rasti keli titnagai. R gyvenvietės dalyje aptiktas ir ištirtas ankstyvojo neolito gyvenvietės PR pakraštys (4-asis plotas, 96 m²). V gyvenvietės dalyje atrastos kelios naujos akmens amžiaus radinių koncentracijos. Vienoje iš jų ištirtas 104 m² dydžio V plotas.

4-ajame plote po 5–30 cm storio dirvožemiu aptiktas 20–40 cm storio pilkai gelsvas smėlis – kultūrinis sluoksnius. Radiniai buvo paplitę kultūrinio sluoksniu viršutinėje, mažiau – apatinėje dalyje ir dirvožemyje. Rasti 1 462 žmogaus apdirbti titnagai ir 430 lipdytinės keramikos šukių. Didžioji dalis radinių priklausė jau tyrinėtai ankstyvojo neolito Nemuno kultūros gyvenvietei (žr. 2-ojo ploto aprašymą). Rasti keli puodų kakiečiai su duobutėmis, pakraštėliai su apvijiniu ornamentu ir katpėdėlių išpaudais puoštomis briaunomis. Ankstyvajam neolitui priklausė mikrolitiniai ašmenėliai, lancetai, rėžtukai, gremžtukai ir kiti radiniai. 2 episvidriniai strėlių antgaliai, segmentas bei keli ašmenėliai datuoti ankstyvuoju mezolitu.

5-ajame plote radiniai buvo paplitę 10–30 cm storio dirvožemyje ir 20–40 cm storio pilkai gelsvame smėlyje. Tamsesnio kultūrinio sluoksniu vieta pasižymėjo itin dideliu virvelinės keramikos tankiu ir galėjo būti Virvelinės keramikos kultūros pastato liekana. Buvo surinkti 3 074 titnaginiai radiniai, 2 470 lipdytinės keramikos šukių, kurių absoliuti dauguma priklausė vėlyvojo neolito Virvelinės keramikos kultūros gyvenvietei.

R šios gyvenvietės pakraštys buvo ištirtas anksčiau (žr. 3-iojo ploto aprašymą). Šukių molio masė akyta, liesinta negausiomis smulkiais grūsto kvarcito arba smėlio priemaisomis. Šukės priklausė mažiausiai 23 puodams. Tai plačiaangės puodynės, dubuo, amfora (?), plonasienės taurės ir maži puodeliai. Dauguma indų buvo S formos profiliuotomis sienelėmis, didesnieji dažnai puošti 1–2 rumbais. Labiausiai paplitę puošybos motyvai: gnaibymas, virvučių, nagų,

Pav. 4. Vidurinio neolito Nemuno kultūros puodas.
Fig. 4. Pot of Middle New Stone Age Nemunas culture.

dvidančio štampo, grūdo formos įspaudai. Titnago dirbiniai gaminti iš nuoskalų ir plačių skelčių. Tai „širdinis“ strėlės antgalis, plokščiai retušuoti peiliai, peilių ašmenys iš plačių skelčių laužtais galais, galiniai gremžtukai, grandukai. Lancetų, mikrolitinių ašmenėlių, trikampių mikrolitų, mikrorėžtukų kolekcija ir keliasdešimt šukių, priklausiusių 6-iems smailiadugniams puodams, buvo datuoti viduriniu neolitu ir priskirti Nemuno kultūrai (pav. 4). Keramikos molio masė liesinta mišriomis priemaisomis, 1 puodo – vien grūstu kvarcitu. Puodai puošti stačiakampių įspaudų eilėmis, smulkių įspaudėlių grupėmis. Keli mikrolitiniai ašmenėliai priskirti ankstyvajam mezolitui.

1998–1999 m. Karaviškių 6-ojoje gyvenvietėje ištirtas 451 m² plotas, surinkta 10 478 žmogaus apdirbtų titnagų ir 3 080 lipdytinės keramikos fragmentų. Radiniai priklausė ankstyvojo mezolito, ankstyvojo ir vidurinio neolito Nemuno kultūros, vėlyvojo neolito Virvelinės keramikos kultūros gyvenvietėms bei ankstyvojo žalvario amžiaus titnago skaldyklai.

Tomas OSTRAUSKAS, Gytis PILIČIAUSKAS

Investigations of Karaviškės settlement 6 of Stone and Bronze Ages

The area investigated in Karaviškės settlement 6 (Varėna district) in 1998-1999 covered 451 m². The total of 10 478 treated flint artefacts and 3080 fragments of pottery were uncovered. The finds belonged to settlements of Early Mesolithic, Early and Middle Neolithic Nemunas culture and date Neolithic Corded Ware culture and flint quarry of Early Bronze Age.

Tomas OSTRAUSKAS, Rimutė RIMANTIENĖ

TYRINĖJIMAI KATROS IŠTAKŲ 1-OJOJE
GYVENVIETĖJE 1998 M.

Katros Ištakų 1-oji senovės gyvenvietė, paminklosaugos sąrašuose vadinama Karaviškių 3-iaja senovės gyvenvieta (A-41) (Varėnos r., Kaniavos sen., Karaviškių kaimas), yra apie 0,35 km į V nuo tilto per Nizelės (Draciliškos) upelį, nedidelėje 110×70 m dydžio kalvelėje, Katros upės Š